

Відгук офіційного опонента
на дисертацію Олексів Галини Василівни
**«ЖАНР ПЕРЕКЛАДЕННЯ У СУЧАСНОМУ БАЯННОМУ МИСТЕЦТВІ:
ІСТОРИЧНИЙ ТА АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТИ»**
на здобуття наукового ступеня доктора філософії
зі спеціальності 025 Музичне мистецтво
з галузі знань 02 Культура і мистецтво

Упродовж XX – початку ХХІ століття створюється історія баяна, збагачуються виконавські ресурси інструмента та конкретизується стилістична своєрідність як оригінального репертуару, так і жанрових різновидів перекладення. Як зазначає авторка: «В порівнянні з класичними інструментами, що пройшли аналогічний період у XVII – XIX столітті, баянне мистецтво досить молоде та знаходиться в процесі інтенсивного всебічного розвитку.» (с. 47 дисертації).

Перекладення та інші різновиди жанру є вагомою частиною становлення баянного мистецтва та стали своєрідним поштовхом до подальшого створення оригінального репертуару. Перекладення для баяна сприяли академізації та поступовому залученню інструмента до загальної системи професійної світової музичної культури.

Саме цій проблематиці, значною мірою, і присвячена дисертація Галини Олексів. Дослідження «Жанр перекладення у сучасному баянному мистецтві: історичний та аналітичний аспекти» складається з чотирьох розділів, вступу та висновків. Кожен з розділів дослідження розкриває певний спектр питань,

пов'язаних з історично-стильовими та індивідуально-стильовими векторами розвитку як об'єкту дослідження «музично-інтонаційний пласт сучасної композиторської та виконавської баянної творчості» (с. 21 дисертації), так і самого предмету «жанр баянного перекладення у сучасному баянному мистецтві» (с. 21 дисертації).

У першому розділі розглядається генеза баянного перекладення, яка тісно пов'язана з розвитком конструктивних особливостей інструмента. Авторка влучно характеризує ранній період баянної творчості, зокрема основний вектор композиторської та виконавської діяльності: «До середини ХХ століття баянне виконавство розвивалось здебільшого в напрямку фольклорно-побутової традиції. Природно, що у композиторському сприйнятті баян був носієм народної музики – доступної та звичної для широких верств населення» (с. 40 дисертації). Відзначається також вплив прогресу конструктивних можливостей інструмента та стрімкий розвиток баянного мистецтва, зростання уваги композиторів та дослідників до темброво-виразального потенціалу баяна.

Дисерантка пропонує цілком логічний та аргументований поділ різновидів пропонованого жанру на дві групи за мірою спільніх та відмінних рис по відношенню до оригіналу, беручи за основу систематизацію, виведену у дослідженні Н. Рижкової. Звідси, до першої групи відведено «наближені різновиди – перекладення, аранжування, транскрипції», та обґрутовано застосування до аналізованого жанру терміну **перекладення**. Другу групу складають «похідні жанри, в більшій мірі віддалені від оригіналу: обробки, «вільні транскрипції», варіації, фантазії» тощо.

Авторка оновлює термінологічний апарат за темою, зокрема, пропонуючи відповідні парні терміни «інструмент-оригінал» – «інструмент-реципієнт», що достеменно відображає семантичне співвідношення перводжерела та його перекладення.

Другий розділ висвітлює специфіку перекладення фортепіанних та органних творів для баяна. Цікавим є порівняння двох перекладень «Елегії»

М. Лисенка для інструментів різного конструктивного удосконалення та у виконанні (перекладенні) різних авторів. Адаптація органного твору в темброво-виражальних умовах баяна демонструє низку сприятливих умов такого різновиду жанру. Авторка кристалізує низку основних параметрів такого перекладення та стверджує, що: «баян вдало виконує функцію портативного органа» (с. 68 дисертації), звідси виникає запитання: Які фактори зумовлюють наближеність органного та баянного звучання?

У третьому розділі дисертації Галина Олексів досліджує багатогранну специфіку перекладення оркестрових творів для баяна. На прикладі творів С. Прокоф'єва, Й. Брамса та Я. Олексіва авторка виводить низку основних параметрів жанру. Для підтвердження своїх аналітичних заключень щодо тембрових трансформацій дисертантка опирається на праці, присвячені мистецтву оркестрування та персоналізації тембуру. Оскільки у роботі аналізуються перекладення з симфонічного оркестру та оркестру українських народних інструментів, з'являється запитання: Яка відмінність у специфіці відтворення тембрової палітри таких оркестрів при перекладенні для баяна?

Четвертий розділ зосереджений на специфічному типі перекладення – адаптації баянних творів для акордеона. Особливість та затребуваність такого жанрового різновиду авторка обґрунтovує твердженням, що: «Твори для баяна складають основну частину репертуару виконавців на акордеоні, адже арсенал оригінальних композицій саме для акордеона досить не великий» (с. 39 дисертації). Звідси виникає запитання: Оскільки специфіка такого різновиду перекладення полягає у тісній конструктивній спорідненості інструментів, чи зазнає при перекладенні твір-оригінал тембрових модифікацій, як у попередніх аналізованих перекладеннях – фортепіанних, органних та оркестрових творів?

Дисертація демонструє високий професійний рівень Галини Олексів, як практикуючого виконавця, автора власних перекладень та науковця, здатного до глибоких теоретичних міркувань. Висновки роботи логічно кореспонduють до поставленої мети та завдань дослідження, почергово та логічно

розгортаючи сутність кожного з них. Змістовне розгортання роботи свідчить про ґрунтовне опрацювання дисертанткою великого пластиу наукової літератури.

Окремо слід відзначити значну практичну цінність дослідження, адже його матеріали не «ляжуть» непотрібним вантажем на бібліотечних полицях, а, без сумніву, активно використовуватимуться у практичній виконавсько-педагогічній діяльності, а теоретичні узагальнення сприятимуть розбудові наукового підґрунтя у сфері «виконавського музикознавства» (термін М. Давидова).

Деякі твори («Українська фантазія», «Інтермецо» та «Концерт для баяна з оркестром» Я. Олексіва), завдяки Галині Олексів вперше потрапляють в об'єктив музикознавчої ініціативи. І тут також виникає питання до дисертантки: Чи отримали попередньо перелічені композиції апробацію у Вашій педагогічній практиці. І якщо так, то які специфічні проблеми пов'язані з перекладеннями Вам довелось подолати?

Низка публікацій авторки демонструє розкриття відповідної тематики дослідження. Структура, обсяг та змістовність роботи відповідає вимогам до оформлення дисертацій для здобуття наукового ступеня доктора філософії (постанова Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167) та наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій». У дослідженні дотримано принципи академічної добросердечності. Усі запозичення та цитування оформлені відповідним чином, з посиланням на відповідні джерела, подані у списку використаної літератури.

Отже, дисертація Олексів Галини Василівни «Жанр перекладення у сучасному баянному мистецтві: історичний та аналітичний аспекти» відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України, що висуваються до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 Музичне мистецтво з галузі знань 02 Культура і мистецтво. Авторка

дослідження Галина Василівна Олексів заслуговує на присвоєння наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 Музичне мистецтво з галузі знань 02 Культура і мистецтво.

Кандидат мистецтвознавства, доцент,
професор кафедри морально-психологічного
забезпечення діяльності військ
Національної академії сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного
Міністерства оборони України,
заслужений діяч мистецтв України,
член Національної спілки
композиторів України

Л. Сидоренко

